

Ақийда дарслари (118-дарс). Иноят далили

13:00 / 25.01.2021 5272

Бир хонага кирган одам ундаги жиҳозларнинг чиройли тартибда турганини кўрса, дарҳол бу ишнинг ўта дидли киши ёки кишилар томонидан қилинганини сезади. Чунки кичик бир хонада ҳам, биров тадбирини қилмаса, ундаги нарсалар ўз-ўзидан тартибга тушиб қолмаслиги аниқ.

Бас, шундай экан, одам боласи борлиққа назар солсин. Ундаги санаб адоғига етиб бўлмайдиган нарсаларни ақл лол қоладиган даражада тартибга солган ким? Албатта, Аллоҳ!

Аллоҳ таоло Фурқон сурасида қуйидагиларни айтади:

﴿أَرِيكُمْ آيَاتِنَا فَهَلْ تَعْلَمُونَ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ مِّن دُونِ الْكِتَابِ تَتْلُونَهُ حِينَ قُمْتُمْ وَتُكْرَمُونَ ۚ بَل لَّعَلَّكُمْ كَفَرْتُمْ فَسَوَاءٌ لَّكُمْ ءَأْتِيكُمْ ذِكْرُنَا نَهْمًا مُّجْتَمِعًا مِّن دُونِ مُّتَسَاوِيَاتٍ مُّتَفَرِّقَاتٍ يَّذُكَّرْنَ فَسَهْوَكُم مَّا وَلَّيْتُم مُّؤْتَمَرِينَ ۚ وَمَا يَذُكَّرُونَ عَمَّا هُمْ كَافِرُونَ ۚ﴾

«Осмонда буржлар қилган ва унда чироқ ва нур сочувчи ой қилган Зот баракотли, улуғ бўлди» (61-оят).

Осмондаги юлдузларнинг буржларини Аллоҳ яратмаса, ким ярата олар эди? Осмондаги чироқ – қуёшни Аллоҳ қилмаса, ким қила олар эди? Осмондаги нур сочиб турувчи ойни Аллоҳ яратмаса, ким ярата олар эди? Ана ўша нарсаларни яратган Зот баракотли ва буюк бўлмаса, ким баракотли ва буюк бўла оларди?

﴿أَرُوْكُمْ شَدَارًا وَّأَرْكُودِيْنَ أَدَارًا نَّمْلَ ءَفْلَحٍ رَّاهِنًا وَّلِيْلٍ لِّلْجَلَلِ عَجِيْدًا وَّهَو

«У ибрат олмоқни ирода қилган ва шукр қилмоқни ирода қилган киши учун кеча-кундузни бирин-кетин қилган Зотдир» (Фурқон сураси, 62-оят).

Аллоҳ таоло кеча билан кундузни бири кетиб, бири келадиган қилиб қўймаса, ким буни қила олар эди? Ким ибрат олмоқчи бўлса, шундан ибрат олсин. Ким Аллоҳ берган неъматга шукр қилмоқчи бўлса, шунга шукр қилсин.

Аллоҳ таоло Жосия сурасида қуйидагиларни айтади:

﴿مِ اُوْعْتَبَتْ لَوِ وَّرْمَآبِ هِيَفُ كُنْفُلِ الْيَرْجَتِ لَرْحَبَلِ مُكَلِّ رَّخَسِ يَدَّلِ الْوَلَلِ
﴿نُورُكُمْ شَتُّ مُكَلِّ لَعَلَّوِ وَّلِضَفِ﴾

«Аллоҳ сизга денгизни унда Ўз амри билан кемалар юриши учун ва Унинг фазлидан ишташингиз учун беминнат хизматкор қилиб қўйди. Шоядки, шукр келтирсангиз» (12-оят).

Аллоҳ таоло бошқа нарсалар қатори денгизни ҳам инсон учун мусаххар қилиб берди. Яъни беминнат хизматкор ўлароқ бўйсундириб қўйди. Умуман, денгизни инсон фойдаси учун яратди. Буни Аллоҳ таолодан бошқа ҳеч ким қила олмайди.

Инсон уни ўрганиб, ўз фойдасига хизмат қилдиришга уриниши керак. Аниқки, денгиз ўзи келиб хизмат қилмайди. Бу ҳақиқатни ушбу оятда: **«... ва Унинг фазлидан ишташингиз учун беминнат хизматкор қилиб қўйди»** деганидан тушунамиз.

«Аллоҳнинг фазлидан бирор нарса келишини кутиб ўтиришингиз учун» демади, балки **«...Унинг фазлидан ишташингиз учун»**, деди.

كَلِّدْ فِي نَفْسِهِمْ أَعْيَمَ حُضْرًا لِي فِ أَمْوَاتٍ وَأَمْسَلِ لِي فِي أَمْ مُكَلِّدَ رَحْسَو
نَ وَرُكَّفَتِي مَوْقِلِ تَائِي آلَ

«Ва сизга осмонлардаги нарсаларни ва ердаги нарсаларни - ҳаммасини Ўз томонидан беминнат хизматкор қилиб қўйди. Албатта, ана шунда тафаккур қиладиган қавмлар учун оят(белги)лар бордир» (13-оят).

Демак, осмонлардаги ҳамма нарса Аллоҳ таоло томонидан инсон фойдаси учун бўйсундириб қўйилган.

Ердаги барча нарсалар Аллоҳ томонидан инсон фойдаси учун бўйсундирилгандир. Ҳақиқатни фақат тафаккур қилганлар тушуниб етадилар. Фақат ақл ишлатиш, тафаккур қилиш орқали борлиқдаги ҳамма нарсанинг инсон учун бўйсундирилгани англаб етилади ва улардан инсон учун фойда олинади. Ўз навбатида, ақл юритиш борлиқдаги барча нарсаларни инсонга бўйсундириб берган Зотга иймон келтириб, ибодат қилишга олиб келади. Бўлмаса, иймонсиз, қуруқ илм фойда эмас, зарар келтиради.

Ҳа, дунёдаги ҳеч бир нарса ўз-ўзидан бўлиб қолмаган. Уларнинг ҳаммасини Аллоҳ таолонинг Ўзи тартибга солган.

«Сунний ақийдалар» китобидан